

ÜLÉSI JEGYZŐKÖNYVEK.
——
SITZUNGSBERICHTE.
——

A pozsonyi orvostermészettudományi egyesület
közgyűlése 1906. április 30-án.

Elnök Dr. K a n k a K á r o l y kir. tan. Jegyző Dr.
F i s c h e r J a k a b, titkár.

1. Elnök megnyitja az ülést következő szavakkal:

M é l y e n t i s z t e l t t a g t á r s a i m !

Midőn egyesületünknek ötvenedik évi közgyűlését megnyitom engedjék meg, hogy annak keletkezéséről néhány szót említsek. Minden évszázadnak saját jellege van; a 18. századot a költészet s a bölcsészet művelése jellemezte; a 19. századot a természettudományok művelése jellemzi; a 20-dik századnak valószínűleg a technika művelése főjellege lesz. Ennek megfelelőleg a természettudományi egyesületek a 19-dik században nagy számmal keletkeztek, s így egyesületünk is ezen szellemnek köszöni alapítását. Eleinte tisztán természettudományi volt; később az orvosi szakosztály csatlakozott hozzá azon indokból, mert az orvosi tudomány is alapszik a természettudományon. Első alapítói voltak Dr. K o r n h u b e r A n d r á s és P l é n e r I g n á c z, a későbbi osztrák pénzügyminister. Nagy hálával tartozik egyesületünk gróf P á l f f y J á n o s Ő Nagyméltóságának, kinek nagylelkűsége hatalmasan mozdította elő egyesületünk ügyét azért, hogy ezen helyiséget használatunkra bocsátotta. Szorosan véve az 50-dik évi jubileumot a folyó évben kellene tartanunk, azonban tudják az urak, hogy annak ünneplése a jövő évre lesz azért halasztva, mivel akkor a magyar orvosok és természetvizsgálók nagygyűlése Pozsonyban lesz megtartandó. Szomorú tényt kell ezúttal még közölnöm a tisztelt egyesülettel, t. i. azt, hogy mélyen tisztelt nagyérdemű alelnökünk fő-tisztelendő Dr. O r t v a y T i v a d a r akadémiai tanár urnak szándéka Pozsonyt végképpen elhagyni s Budapestre áttelepedni.

Ezen nagy veszteség, mely egyletünket éri, igen nehezen lesz pótolható. Ezennel a jelen közgyűlést megnyitom s felkérem a titkár urat, hogy évi jelentését velünk közölni sziveskedjék.

2. Titkár a következő jelentését olvassa fel:

M é l y e n t i s z t e l t k ö z g y ű l é s !

Szomoru évről kell Önöknek beszámolnom, mert az elmúlt esztendőben tagjaink sorában ugyszolván pótolhatatlan veszteséget okozott a kérlelhetlen halál. Két legérdemesebb halottunkról Dr. Kornhuber Andrásról és Antolik Károlyról Dr. Ortway Tivadar és Dr. Wagner Lajos már az elmúlt közgyűlésen tartottak e nagynevű halottakhoz méltó emlékbeszédeket. De vannak azért még egyéb siratni való halottaink is. Liebleitner János ki egyike volt legrégibb tagjainknak és hosszú időn át a könyvtárosi tisztséget is viselte. Dr. Gervay Nándor, ki Pozsony város közügye és közigazdasága terén és Sóltz Rezső, ki a közjótékonyság terén játszottak oly kiváló szerepet. Urbauer Malvina urhölgy, kinek leánynevelő intézete oly méltó hirnévre tett szert. Végre három orvostagtársunkat is veszítettük el: Dr. Schwarz József törzsorvost, Dr. Stromszky és Dr. Fleischer oly fiatalon elhunyt kartársainkat. Azt hiszem, hogy a kegyeletnek áldozunk, ha az elhunytak iránti tiszteletünket üléseinkről való felemelkedés által fejezzük ki (megtörténik). Ha hozzá teszem, hogy átköltözökös részint pedig kilépés által 22 tagot veszítettünk el és ezzel szemben csak 12 új tagot vettünk fel, úgy ebből következik, hogy tagjaink száma az elmúlt esztendőben 19-el apadt.

Tisztelt közgyűlés! Mint minden ember akit sulyos csapás ért mindenek előtt fokozott munkásságban keres és talál vigaszt, úgy lelünk mi is vigaszt abból a tényből, hogy az elmúlt esztendőben fokozott munkásságot fejtettünk ki. Természettudományi szakosztályunk 8 szakülést tartott, mely üléseken a természettudomány különböző ágairól Deésy Károly, Antolik Károly, Feigler Ferenc, Dr. Winterstein Frigyes és Stark Zsigmond tartottak előadásokat. Ugyancsak 8 szakülést tartott orvosszakosztályunk is, mely szakosztályban Dr. Aich, Dr. Dobrovits,

Dr. Komáromy, Dr. König, Dr. Kovács Lajos, Dr. Velits, Dr. Zsák tartottak előadásokat vagy mutattak be fontosabb kóreseteket. Végül egy népszerű tudományos előadást is tartottunk, melyen Klatt Román tagtársunk a városháza nagy tanácskozó termét egészen megtöltő előkelő közönség előtt a spiritismusról tartott előadást. Azt hiszem csak kötelességet teljesítek ha indítványozom, hogy az előadóknak hálás köszönetet szavazzunk.

A választmány havonta ülést tartott melyen az egyesület administratív ügyeit végezte. Kiemelendőnek tartom, hogy az idén megint 2 külföldi társulattal szaporodott azon tudományos testületek száma, melyekkel csereviszonyt tartunk fenn. Hálásan kell megemlékeznünk a muzeumok és könyvtárak országos főfelügyelőségéről, melynek révén a nagyméltóságu Vallás és közoktatásügyi Ministerium részéről muzeumunk ismét 500 korona segélyben részesült.

Nem kis megdöbbenést okozott a választmányban alelnökünknek, Dr. Ortway Tivadarnak, a kiváló tudósnek levele, melyben Pozsonyból való elköltözködése alkalmából állásáról lemond. A választmány méltatva a kiváló érdemeket, melyeket Dr. Ortway egyesületünk körében szerzett, azt ajánlja a közgyűlésnek, hogy az alelnöki állásról való lemondást ne fogadja el, és küldöttségileg kérje meg az alelnök urat, hogy legalább addig mig egyesületünk 50 éves jubileumát ünnepli az alelnöki állást tartsa meg. Egyuttal indítványozzuk, hogy egyesületünk örök időkre tiszteletbeli tagjává válassza meg.

Tisztelet Közgyűlés! Jelentésemnek végéhez értem. Bár a körülmények úgy hozták magukkal, hogy egyesületünk 50 éves fenállásának jubileumát, csak a jövő esztendőben ünnepli majd meg, mégis meghatottsággal gondolok arra, hogy tulajdonképen mai közgyűlésünk esik egyesületünk 50 éves fenállásának évébe. Ha az egyesület megalakulásának első idejébe vissza gondolunk, azt látjuk, hogy annak munkássága az akkori időnek legmagasabb tudományos színvonalán állott. Egyesületünk hosszú pangás után az utolsó években ismét fokozott tevékenységet fejt ki, melynek jelét évről évre megjelenő közleményeink adják.

Kivánom, hogy utódaink az új megkezdődő lustrum végén

hasznólékepen állítsák, hogy mi a tudománynak a mai kornak megfelelő legmagasabb színvonalán dolgoztunk, hogy munkánkból közvetlen haszna legyen a tudománynak. Mert a tudomány felvirágzása a kultúra emelkedése, a kultúra emelése által pedig tesszük hazánknak a legnagyobb szolgálatot.

Kérem jelentésemet tudomásul venni.

A jelentés tudomásul szolgál.

3. Pénztáros felolvassa a következő jelentését:

Igen tisztelt közgyűlés!

Van szerencsém az alábbiakban az elmúlt 1905-iki évről a következő pénzügyi kimutatást előterjeszteni. E szerint volt:

Rainer alap 1000 Kor.
Báró Mednyánszky alap 200

Bevétel	K. f.	Kiadás	K. f.
Egyenleg 1904-iki évről	731.18	Ujévi ajándék	64.—
Tagdíjak után	1348.59	Szolgasízetés	453.72
I. Takarékpénztártól	200.—	Különféle	149.93
Muzeum államsegély	500.—	Fűtés világítás	37.54
Takarékpénztári betét	333.68	Hírlapírók egyletének	10.—
Kamat	58.08	Koszorúkra	94.—
Készpénzben	214.95	Irodai költség	37.24
Összesen: 3386.48		Irodai költség	37.24
		Wigand cégének	560.50
		Muzeumi kiadások . .	718.11
		Összesen: 2125.04	
		Egyenleg: 1261.44	
		3386.44	

E szerint ez 1906-iki évet 1261 Kor. 44 fillérrel kezdjük meg.

A folyó évi költségvetést illetőleg a következőket van szerencsém a tisztelt közgyűlésnek előterjeszteni:

Rainer alap 1000 Kor.
Báró Mednyánszky alap 200

Bevétel:	K. f.	Kiadások:	K. f.
Egyenleg 1905-iki évről	1261.44	Ujévi ajándék	60.—
Tagdíjak után	1350.—	Szolgasízetés	500.—
I. Takarékpénztártól	200.—	Fűtés világítás	40.—

Államsegély a muzeum részére	500.—	Tisztogatás	30.—
Takarékpénztári betét kamat	60.—	Hirlapírók egyletének	10.—
Összesen: 3371.44		Irodai költség	130.—
		Különfélékre	180.—
		Könyvnyomda kiadás	600.—
		Muzeumi kiadás . .	500.—
		Összesen: 2050.00	
		Egyenleg: 1321.44	
		<u>3371.44</u>	

A jelentést tudomásul veszik és a pénztárosnak a felmentvényt megadják.

4. Könyvtáros felolvassa a következő jelentését:

Tisztelt közgyűlés! Az alábbiakban bátor vagyok évi jelentésemet megtenni, mely azonban nem oly bő mint az utolsó, egyrészt azért, mert könyvtárunk nagyobb része teljesen rendben van, másrészt pedig az ajándékok csekélységénél fogva.

Ami a könyvtár rendezését illeti, azt a mennyire tölem telt, iparkodtam befejezni, de arra eddig nem voltam képes. A 10-ik szakcsoport rendezésénél vagyok, mely csoport az utolsó, de egyszersmind a leggazdagabb.

Könyvtárunk gyarapodását illetőleg a következőket jelenthetem.

Ajándék van: Tauscher Béla dr. úrtól 2 kötet és Stark Zsigmond úrtól 1 kötet; összesen 3 kötet, tehát 141 kötetrel kevesebb mint tavaly.

Továbbá a velünk csereviszonyban álló tudományos intézetek és társulatok részéről beérkezett összesen 202 kötet, vagyis 23 kötetrel több mint az előző évben.

Az összes gyarapodás tehát 205 kötet a tavalyi 323 kötetel szemben, ami azonban korántsem jelenthet apadást, amennyiben minden évben nagyobb ajándéokra nem számíthatunk és könyvtárunk főképen csak folyóiratokkal és évkönyvekkel gyarapodik, ami nem hogy csökkent volna, sőt emelkedett.

Az évkönyvek és folyóiratok a különböző országok szerint következőképen oszlanak meg; még pedig:

Magyarország	21 társulat	35 kötet
Ausztria	18	36
Németország	37	46
Svájc	5	6
Olaszország	4	15
Franciaország	2	2
Belgium	4	9
Németalföld	2	8
Dánia	1	3
Anglia	1	1
Orosz- és Finnország	2	7
Svédország	2	9
Észak-Amerika	7	19
Dél-Amerika	2	5
Ázsia (Jáva sziget)	1 »	1 »
	<hr/>	
vagyis:	109 társulat	202 kötettel.

Ezen 202 kötet és a 3 kötetnyi ajándék nyelvre nézve a következő:

magyar	28 kötet
német	90
francia	12
olasz	15
spanyol	5
angol	21
holland, dán, svéd	22
orosz tót, cseh és lengyel	9
finn 3 »
	<hr/>
	összesen: 205 kötet.

Könyvtárunk jelenlegi állása a következő:

1. szakcsoport. Orvostudomány	749 mű	1468 köt.
2. Állattan	106	169
3. Növénytan	186	275
4. Ásvány- és földtan	116	154
5. Vegytan	51	118
6. Természettan és men- nyiségtan	98	129

1906. évi április hó 30-áról.

47

7.	Földrajz, útleírás, ás- ványvizek és fürdők	182	233
8.	Gazdaságtan	110	228
9.	Vegyések	319	682
10.	Évkönyvek	742	7042
	Kettős példány		529 »
		Összesen: 2659 mű 11.027 kötet.	

Ezenkívül van még egy 11. szakcsoport, mely 14 térkép-
ből (52 lapból) áll.

Kérem jelentésemet tudomásul venni és az adakozóknak
köszönetet szavazni.

A könyvtáros jelentése tudomásul szolgál.

5. A múzeumőr felolvassa a következő jelentését:

Igen tisztelt közgyűlés.

Mielőtt működésemről beszámolnék el nem mulaszthatom
felemlíteni, hogy az egyesület 50 éves jubileumával egyszersmint
a muzeum is fennállásának 50-iki évfordulóját ünnepli. Az
1856. évi március hó 15-én tartott megnyitó közgyűlésen
tudomásul vétetett, hogy az egylet önkéntes adakozásokból
természetrizai gyűjteményt is fog létesíteni. Az adakozók sorát
Schneller Ágost százados úr egy tőle összeállított fagyűjtemény-
nyel nyitotta meg s példáját csakhamar mások is követték úgy,
hogy az első év lefolyása után Schneller Ágost úr, kit a köz-
gyűlés első muzeumőrnek választott, több mint 1200 drb.
összegyűjtött tárgyról tehetett jelentést. Ezen tárgyak a jog-
akadémia egyik helyiségében voltak elhelyezve. Idővel a rendel-
kezésre álló szoba már nem volt eléggé tágas a gyűjtött
tárgyakat magába felvenni, és akkor a gyűjtemény átköltözött
az Apponyi féle házba, hol az 1904-iki év végeig maradt. Az
Apponyi házban levő helyiségek semmi tekintetben sem feleltek
meg céljuknak s így nem csoda, hogy ezen gyűjtemény iránti
érdeklődés csökkent és a muzeum hanyatlásnak indult. Az oly
szép reményekre biztató gyűjtemény feledékenységbe ment. A
helyiség célszerűtlensége, a szociális viszonyok változása, a por és
penész rontó hatást gyakoroltak úgy hogy a szép és nagy gonddal
összegyűjtött muzeumi tárgyak majdnem tökéletesen elpusztultak.

Nem csak a tudomány iránti szeretet, hanem a szó teljes értelmében vett emberbaráti és az őszinte hazafias érzelmek vezérelték ama férfiakat, a kik ezen gyűjteményt kezdeményezték a mennyiben az utókornak egy kincsset akartak szerezni, mely a jövő nemzedéknek a kulturális fejlődését biztosítsa. Nemesíteni akarták a kedélyeket az által, hogy a természet iránti érdekeltséget ébreszteni és megszilárdítani igyekeztek. A szándék jó és nemes volt és minden jó, nemes cselekedeten Isten áldása nyugszik. A muzeumnak, mely az idők viszontagságai folytán majdnem végpusztulásának indult ismét szebb és új napfény virradni látszik. 1901-ben a muzeum és könyvtárak országos főfelügyelősége áldásos figyelmét a vidéki gyűjteményekre is kiterjesztette és ezeket anyagi és erkölcsi támogatásban részesíteni ajánlkozott. A pozs. orvos- és természetud. egyesület muzeuma ezen időtől fogva szintén részesül ezen támogatásban és évenként 500 koronányi államsegélyt élvez, mely segélylyel az egyesület a gyűjteményt ismét rendbe hozhatja és új tárgyakkal gyarapíthatja.

Az országos főfelügyelőség még nagyobb segélyt is helyezett kilátásba, ha sikerül majd Pozsonyban a mai követeléseknek és a céljainak minden tekintetben megfelelő muzeumi helyiségeket megnyerni. Reméljük, hogy a város nem fog késni ezen már többé el nem ódázható kérdésben kedvező határozatot hozni.

Addig azonban tetemesen elősegítette már ezen ügyet azon körülmény is, hogy Brolly Tivadar polgármester és Kumlik Tódor alpolgármester úr kegyes előzékenysége által a minden tekintetben meg nem felelő muzeumi helyiségeket a primáspalotában egy legalább száraz helyiséggel cserélhettük fel.

A lefolyt egyesületi évben működésem legnagyobb része arra terjedt ki, hogy a muzeumi tárgyakkal a primáspalotába átköltözködtem. Ez nagy munka volt, annál is inkább mert muzeumunk semmiféle alaptökével semmiféle vagyonnal nem bír. Az átköltözködést úgy eszközöltem ki, hogy pénztárunkat semmiképen sem terheltem meg és azon kívül az 500 koronányi államsegélyt új tárgyak bevásárlására használhattam fel. A szükséges asztalosmunka és a helyiség tisztogatása a város költségén történt, miért is kedves kötelességemnek tartom

Kumlik Tódor alpolgármester és Laubner vár. főmérnök úrnak, e helyen ezért hálás köszönetemet nyilvánítom.

A gyűjtemény most megint abban az állapotban van hogy azt ismét a közönségnek megtekintés céljából átengedhetjük.

A muzeum rendszeren a nyári időn át, minden vásár- és ünnepnapon reggel 9—12 nyitva lesz és reméljük hogy a közérdeklődés évről évre ismét fokozódni fog. A közérdeklődés emeléséhez indítványoznék az egyesület részéről időről időre természettudományi kirándulásokat rendezni, a közönség számára, a muzeumi helyiségben ünnepnapokon délelőtt kis népszerű természetrajzi előadásokat tartani és a látogató közönségnek az illető dolgokat bemutatni és megmagyarázni mire én egyelőre szívesen vállalkozom.

Ujsági hirdetésekkel kellene a közönséget a muzeum látogatására buzdítani, és felhívást intézni a közönséghez, hogy adakozásokkal szaporítsák e gyűjteményt, és talán, úgy mint más városokban a jobb módu családokat felkérni, hogy 1 korona évi tisztelet díjjal hozzájáruljanak a muzeum anyagi támogatásához. Egy korona évenként nem sok és tudom sokan lesznek kik ezen kis anyagi áldozatot szívesen fogják hozni. Ily módon a muzeum csakhamar más alakot fog mutatni és néhány év mulva látványossággá fog válni Pozsony városára nézve. Eddig ezt mind megpróbálni nem igen lehetett mert a muzeum volt állapotában semmit sem mutatott, de most már bátran lehet ezen indítványok keresztül viteléhez hozzáfogni, mert dacára annak, hogy a muzeum fennállásáról csak kevesen tudtak, mégis minden évben egyes adakozásokban részesült.

Igy a lefolyt évben kaptunk első sorban a m. kir. nemzeti muzeumtól egy 334 drbból álló mikroleptidoptera (molypille) gyűjteményt. Bäumlér János úrtól Dr. Kornhuber gyűjteményéből származó 1200 példányból álló alga- moh- és moszatok gyűjteményt; Dr. Ortva y Tivadar apát úrtól 8 drb. növényi lenyomatot köszénpalában, 1 drb. nemes opált és 31 drb. különféle kagylót, Dr. Zsigárdy orvos úrtól 2 drb. krétaképződményt Rügen szigetéről, Kieszling Gizella kisasszonytól 3 drb. tyúktojás-torzképződést, Schlemmer Károly úrtól 1 drb. függőcinke fészket, Zerne k úrtól különféle kagylókat és

egy igen szépen preparált állati fejcsontvázat, Pfeiffer Lipótka népiskolai tanulótól 1 drb. gatyás galambot, Grüneberg úrtól 1 csomó bajuszszört a cápától, 1 drb. parafakérget, egy népiskolai fiútól 1 drb. mésztusot szintén egy népiskolai tanulótól a petroleum gyárilag feldolgozott anyagának egész szakszerűleg összeállított mintagyűjteményt és még más egyéb dolgokat.

E szerint a természetrajzi muzeum törzsanyagának állománya az 1905-iki december 31-én állatok és állatkészítmények 9880 drb., növények 3525 drb. ásványok és kőzetek 2605 drb., összesen 16010 drb. bele nem számítva az az anyag, a mi még rendezés alatt van.

Az 1905. évi szaporitást illetőleg gyarapodott a muzeum 1601 darabbal még pedig állatok és állatkészítményekből ajándék útján 47 drbbal növényekből 1201 drbbal ásványok és kőzetekből 15 drbbal állami letét 334 drb. vétel útján 3 drb és csere útján 1 drbbal. Vételre fordítottam 500 koronát.

Az átköltözés miatt a lefolyt évben a muzeum zárva volt. Az 1906. évi április hó 29-én délelőtt 11 órakor a közönség számára az új helyiségben Dr. Ortva y Tivadar apát úr mint alelnök, Dr. Fischer Jakab titkár úr és Feigler Ferenc muzeumőr és egy szép számú intelligens közönség jelenlétében ünnepélyesen ismét megnyitott.

Reméljük, hogy ezen gyűjtemény, mely ötven év előtt létesült most már szebb jövőnek fog elébe nézni és ama kulturális feladatát teljesíteni, melyet városunk felvirágoztatása érdekében mindnyájan tiszta szívből kívánunk.

A muzeumőr jelentése tudomásul szolgál.

6. Titkár ismétli a jelentésében foglalt indítványt, hogy a közgyűlés kérje fel Dr. Ortva y Tivadart hogy alelnöki állását a jubilaris közgyűlésig tartsa meg és egyuttal tiszteletbeli taggá válassza meg. A közgyűlés titkár indítványát elfogadja és Dr. Ortva y Tivadart egyhangu lelkesedésnek tiszteletbeli taggá választja.

7. Elnök az ülést befejezi.

A természettudományi szakosztály ülései 1906-ban.

Első ülés 1906. január 15-én.

Elnök: Polikeit Károly. Jegyző Szép Rezső.

Az ülés tárgya Herczegh Kamilla előadása: „Az égési folyamato król“. Az előadás lényege a következő volt: A tűzre vonatkozólag különböző felfogások voltak napjainkig, az égés súlygyarapodással jár. Az égési folyamatokban az éghető anyagok alkotó elemei kimutathatók. Ez után sorra került a gyors és lassu égési folyamat lényegének meghatározása. A lángszerkezet tanulmányozása rávezette a kísérletezőket a láng hőfokának emelésére és világító képességének fokozására; majd a magas hőmérsékletek kapcsán a Goldschmidt-féle kísérleteket mutatta be az előadó. Kimutatta a thermit nagy jelentőségét, melyet a műgyémánt előállításánál is használnak és amelylyel egy két pillanat alatt 3000 ° C.-t meghaladó hőmérsékletet lehet teremteni. — Az égési folyamatoknál szereplő kémiai energia csak egyik alakja az energiának. Az energiák átalakulásait mutatta be az előadó. Kiemelte, kulturánk továbbfejlődésére nézve a víz potenciális energiának lehető kihasználását, az elektromos erőátvitel útján. Vetített képekben bemutatta a turbina kerekeket és telepeket. Rövid áttekintést nyújtott a hő energiának mechanikai munkára való átalakulásánál a gőzgépek, gázmotorok és gőzturbinák történetéről. Végül az elektromosság gyakorlati jelentőségéről szólva kiemelte az előadó, hogy az élet maga is szakadatlan láncolata az energiák különböző alakjainak.

Az előadást, mely számos és igen sikerült kísérletekkel volt illusztrálva, a közönség feszült figyelemmel kísérte és előadót zajosan megéljenezte.

Második ülés 1906. február 28-án.

Elnök: Polikeit Károly, utóbb Schmidthauer Antal.

Jegyző: dr. Fischer Jakab.

A szakülés tárgya Deésy Károly tanárnak előadása volt a távlati képekről. Előadó kifejtette, hogy minden távlati kép készítése, szemcsalódás előidézésén alapszik. Ennek támogatására számos példát említett, hol a távolságnak látás utáni hamis ítélete, vagy a látszat erősségének, a színek stb. változata mily szertelen látási tévedésekbe ejthet. A felhozott példák között legérdekesebb volt, midőn előadó a szúnyogot sasnak látatja és midőn a Holdnak a horizonban látszó nagyobb alakját megmagyarázta s végre midőn igen merészen mondta a csillagászok azon állítását, hogy a napfoltok a Napban vannak, vagy hogy az üstökösök nagysága különböző pályája sebessége létező valóság, holott a távolságról biztos méréseken alapuló tudásuk nulla. Előadó véleménye és fejtegetése szerint a napfolt éppugy lehet a Napon, mint ettől akár egy millió kilométerre és az üstökös — mindent egybe vetve — inkább lehet egyszerű napkép napsugárcsóvával, mint égitest. Hogy körmozgást vetítő központi kép, lehet egyes körelypsis, parabola, hyperbola, azt előadó — mint körárnyékokat — be is mutatta. Előadó továbbá meghatározta, hogy a képek szerkesztésénél, elhelyezésénél, a nézés helyének megítélésénél minő eljárást kövessünk; ezt két képen magyarázza, melyeket szándékosan célszerűtlen nézőpontból szerkesztett. A hallgatóság az előadást mindvégig feszült figyelemmel kísérte és előadót zajos ovációban részesítette. Elnök az élvezetes előadásért az előadónak köszönetet szavazott, mire az ülést berekesztette.

Harmadik, negyedik és ötödik ülés 1906. február 12-én 1906. március 7-én és 1906. március 22-én.

Az üléseken elnökölt: Polikeit Károly és Schmidthauer Antal, jegyző volt: Szép Rezső és dr. Kovács Ferenc.

Az ülések tárgya Fábry Frigyes kir. mérnök előadása volt a mesterséges vízi utakról. Fábry a víziutak jelentőségét általában, különösen pedig a mesterséges hajózóutak hivatását, azok berendezéseit ismertette. Előadása folyamán kifejtette, hogy az emberiség napról napra növekvő igényeinek kielégítése

céljából a kereskedelem üzemének, szállítóképességének fokozására a technika vívmányait gyakorlatilag értékesíti. Különös fontosságú a forgalmi eszközök fejlesztése, tökéletesítése. A tömegáru forgalom legrégebb, leghivatottabb eszközlője a víziút. Megkülömböztetünk természetes és mesterséges víziutakat. Utóbbiakhoz a csatornázott folyók és hajózácsatornák tartoznak. A csatornázás útján való hajózhatóvátevés nagy esésű és kis víztömegű folyókon dívik. A kívánt hajózácsatorna vízfeltorlasztással érhető el. Az erre való berendezés a duzzasztó mű és kamara zsilip. A folyók csatornázással való hajózhatóvátevésének módja francia eredetű. Első ízben 1834. évben építették a felső Yonnenon mozgó szerkezetű duzzasztó művet. A csatornázás rendszere a külföldön egyre terjed. Hazánkban a hármás Körös és Béga folyók alsó szakaszait csatornázzák. A hol a folyócsatornázás nem alkalmazható, de hajózácsatornát létesítendő, hajózácsatornát építenek. A hajózácsatornák eredete az ókorba tehető és az öntözöcsatornákból fejlődtek. Jelentőséget azonban hajózácsatorna csak a kamarazsilip feltalálása óta nyert. Műszaki és gazdasági szempontból fontos a hajózácsatorna nyomvonalának megválasztása. Tekintettel kell lenni a telepviszonyokra és a vidék forgalmi gócpontjaira, ipari telepeire. A hajózácsatorna üzemvízmenyiségének biztosítása különösen hegyi vidéken okoz nagy gondot, sok esetben költséges berendezést igényel. A hajózácsatornák építése a vasutak nagy versengése dacára egyre terjed. Németország hatalmas közigazdasági fejlődésének egyik leghathatósabb tényezője kifejlett víziúthálózata. Ausztria okulván a példán, nagyszabású csatorna hálózatot tervez. Hazánkban a Dunát a Tiszával összekötő Ferenc csatorna és a Béga csatorna van üzemben. Mindkettő csak alárendelt jelentőségű. Készítettek számos nagy jelentőségű csatornatervet, melyek megvalósítása esetén Magyarország is nagyszabású víziúthálózat birtokába jutna. Legnevezetesebb hajózácsatornák; az 1869-ben befejezett Suez csatorna, az 1890-ben befejezett pétervár-kronstadti csatorna, az 1893-ban befejezett korintusi csatorna, az 1894-ben befejezett Manchesteri csatorna, az 1895-ben befejezett Vilmos császár csatorna, az 1900 év óta forgalomban levő Elba-Tráva csatorna és az észak-amerikai tavakat összekötő nagy hajózácsatornák. A ten-

geri hajózásra nagy jelentőségű az építés alatt levő Panamá és Nicaragua csatorna. Hajózóutaknak hegyi vidéken át való vezetése különleges berendezések alkalmazását teszi szükségessé. Ezen esetben nagy magasság különbözetek legyőzéséről lévén szó, a kisebb lépcsőjű kamara zsilip helyett más hajó emelőmű szerkezeteket, nevezetesen az aknazsilipet, vertikális hajóemelőművet, ferde sikot és hajóvasutat alkalmazják. Aknazsilip Párisban a St. Denis csatornán vertikális hajóemelőmű a Great-Western csatornán, a Weaver folyón; a Neufosse, a Centre és a Dortmund-emei csatornán van. Előadó, akit a közönség fészült figyelemmel hallgatott, evvel előadásának első részét befejezte.

Előadó előadásának második részében kifejtette, hogy a hajózó csatornák mentén érvényesülő nagy magasság különbözetek leküzdésére a mult előadásában leirt aknazsilip és vertikális hajóemelő műven kívül a ferde sik és hajóvasut is szolgál. A ferde sik csak kisebb vizijároművek szállítására szolgáló egyszerűbb berendezés, melyet a kínai víziutakon ma is alkalmaznak. A hajótypusok növelésével más hajószállító berendezést kellett alkalmazni. Ez a törekvés a hajóvasut alkalmazására vezetett. Első hajóvasut Németországban Elbing mellett épült 25 m. magasság különbözet leküzdésére. Ezen berendezés hátránya a hajónak szárazban való szállítása. Ezért később a hajónak vízzel telt teknőben való szállítását alkalmazó berendezéseket építettek. Ily berendezésű hajóvasutat a Monkland csatornán és Potomac folyón létesítettek. Ezen hajóvasutaknál a hajókocsi a tartány vizébe közvetlenül fut be és a hajótartó teknő a hajókocsival merev kapcsolatban van. Ezen berendezések tökéletesbitése a hajókocsiknak a tartányokkal fők közbeiktatásával szárazban való kapcsolása és a hajótartó teknőnek a hajókocsira való ruganyos felfektetése. Megkülönböztetnek hossz- és keresztirányú hajóvasutakat. Felolvasó ezek után a létesíteni tervezett osztrák víziutak ösmertetésére tért át. Összekötni tervezik a Dunát az Oderával egy hajózó csatorna által, ugyancsak a Dunát a Moldvával, továbbá a Duna-Odera hajózó csatornát az Elbával egy Prerautól Pardubitzig terjedő átlós csatornával, a Duna-Odera csatornát a Visztulával, ez utóbbit csatornázni, továbbá

ezt a Dnieszterrel csatorna segélyével összekötni s végre a Dniesztert annak jelenleg is hajózható szakaszáig csatornázni tervezik. Ezen 1700 klm. hosszú viziutak építőköltsége 750 millió koronával lett előirányozva. A viziuthálózat célja az ország eddigelé elszigetelt vidékeit a közlekedési hálózat révén Béccsel kapcsolatba hozni és termékeit hozzáférhetővé tenni, ezáltal pedig az országot a bevittől lehetőleg függetleníteni, további célja Bécset forgalmi és kereskedelmi gócponttá tenni. A tervezett viziuthálózatnak tehát nagy közgazdasági jelentősége van. A hajózó csatornák hegyi pálya jellegűek, azok mentén nagy magasságkülönbségeket kell legyőzni. Minthogy az eddigelé használt emelő berendezések adott esetben meg nem felelnek; új hajóemelő mű szerkezetek alkalmazása válik szükségessé. Az osztrák kormány ezen célból egy a Duna-Odera csatorna mentén Prerau városa alatt érvényesülő 35.9 m. magasságkülönbséget legyőzésére alkalmas hajóemelő mű megtervezése tárgyában nemzetközi pályázatot hirdetett. Beérkezett 231 pályamű. A bíráló bizottság az »Universell« jeligés művet az első, a »Habsburg« jeligés művet a második díjjal jutalmazta, a többi beérkezett tervezetet mellőzte. — Az első díjat nyert mű kétnyomú, hosszirányu 1 25 lejtőjü részüvel biró hajóvasut, mely a technika legujabb találmányait gyakorlatilag értékesíti. A hajószállítással járó összes kezelést a kocsikról villamossággal eszközlik. Az építő költség 6,090.000 korona. A másik mű egy vizen úszó 52.6 m. átmérőjű, 70 m. hosszú dob, melyben két, a hajók befogadására szolgáló henger van. A hengereknek egymástól való távja a 35.9 m. tartánykülönbséttel azonos. A hajóknak egy tartányból a másikba való szállítását a dobnak 180 fokkal leendő elforgatásával eszközlik. Az eszme eredeti, az eddig alkalmazott berendezésektől teljesen elütő. Az építő költség 6,401.000 K. Az első díjat nyert művet próbaképen Prerau mellett kiépítik. A pályázat gyakorlati értékét csak az emelőmű üzemképessége lesz hivatva igazolni.

Előadása harmadik és befejező részében kifejtette, hogy jöllehet hazánkat kiterjedt viziúthálózat tagolja, az hajózás szempontjából kevésbé alkalmas, mivelhogy termékeink fő-kiviteli iránya viziútjaink folyási irányával ellenkező, viziútjaink szerves összeköttetés híján vannak, vízmélységük pedig a hajó-

zási idényben sekély. A hajózás szempontjából való folyamatszabályozás eddigelé csak a meglévő viziutak karbantartására szorítkozott, míg új viziutak létesítését sem eszközölték. Az eddigelé gőzhajóval járható viziútak hossza 2309 km. Darányi Ignác volt földmívelésügyi miniszter a viziutak közgazdasági jelentőségét méltatva, hazánk folyóinak hajózás szempontjából való tanulmányozását rendelte volt el. A megejtett tanulmány 19 viziútra terjedt ki. Ezen új viziutak hossza 2200 km., építő költségük 400 millió korona. A legfontosabbak a Morva, Vág, Rába, Sió, Kulpa, Sajó, Maros menti viziutak, a Körös-Szamos átlós csatorna, a Budapest-szolnoki hajózó csatorna és a budapesti övcsatorna. Előadó ezek tervezetét röviden ismertette. Ezen viziutak kiépítésével hazánk viziúthálózata lényegesen gyarapodnék s a hazai tömegáruforgalom hivatott eszközlőjévé válnék. Közgazdasági jelentősége szembeötlő. Gazdasági viszonyaink kialakulására kiváló fontosságú az Adriával való összeköttetés. Tervezik Fiumét hajózóút útján Budapesttel összekötni. Előadó ezen nyomvonal mellett egy Bosznia Hercegovinán át a dalmát partokhoz vezetendő viziút irányvonalának tanulmányozását is javasolja. Nézete szerint Magyarország tengeri uralmának, vagyonosodásának kulcsa a dalmát kikötők birása. Ennek helyességét már elődeink is felismerték s Dalmáciát birtokba is vették. A kialakult közjogi viszonyok következtében Dalmácia ma Ausztria birtokában van, azt ma visszaadni vonakodik, sőt annak nagy gazdasági jelentőségét értékelve, azt újabb és újabb tengeri és szárazföldi összeköttetések létesítésével magához kapcsolja. Hazánk érdekei megkívánják, hogy Dalmácia mielőbb visszacsatoltassék. Fontos gazdasági tényező a forgalmi és kereskedelmi kikötő. Igazolják ezt a németországi kikötők, melyeknek nagyarányú áruforgalma Németország hatalmas közgazdasági fejlődéséről is tanuságot tesz. Hazánkban forgalmi kereskedelmi kikötő nincsen. Hazánk viziútforgalma alig fejlődik, minek okát az előadó sajátos gazdasági viszonyainkban, Ausztriától való függő állapotunkban s így gyári iparunk fejletlenségében, továbbá vasúti forgalmunk túltengésében s viziút hálózatunk tökéletlen voltában találja. Sajnos jelenlegi közjogi viszonyaink mellett ezen visszás állapot megváltozása alig remélhető. — Az előadás befejeztével a nagyszámú közönség

1906. évi okt. 17-éről, novemb. 5-éről és decemb. 10-éről.

57

az előadót zajosan megéljenezte és Polikeit Károly elnök az orvos természettudományi-egyesület nevében köszönetét fejezte ki az érdekes előadás sorozatért.

Hatodik ülés 1906. október 17-én.

Elnök: Polikeit Károly. Jegyző: Dr. Fischer Jakab.

Az ülés tárgya dr. Szánthó Károly előadása volt Pozsonyvármegye növényföldrajzáról. Előadó felolvasásának első részében a növényzet keletkezéséről, a növényvilág megújulásáról, a mai flórák háromféleségéről, az átformálódás helyéről, a föld növényzetének pusztulásáról, az erdőkről, a lelőhelyek fontosságáról az ó-világ erdős területéről szólt, ennek keretében az 58—45 sz. fok növényzetét jellemezte. Majd a geológiai formációkról növényzeti szempontból festett képet hallgatói elé. Utoljára felsorolta a vármegye növényzetéről megírt műve egyes fejezeteinek címet. Előadása második részében szólott a mocsarak és lápok keletkezésének geológiai feltételeiről általában; hogy miként kezdődik vizekben a növényi élet, miként végzik a növények tópusztító munkájukat. Szó volt a tőzeg keletkezéséről. Rátért Szentgyörgy melletti Sur geológiai keletkezésére, geológiai viszonyaira, történeti eseményeire és legutoljára a zsombék érdekes jelenségére. A hallgatók feszült figyelemmel kísérték az előadást és annak befejezése után előadót zajosan megéljenezték.

Hetedik ülés 1906. november 5-én.

Elnök: Schmidhauer Antal. Jegyző: Dr. Fischer Jakab.

Az ülés tárgya Polikeit Károly előadása „asztronómiai észlelések fényképek bemutatásával“. Előadó bemutatja a legújabb fényképfelvételeket, melyeket úgy a holdon mint a Mars csillagon az újabban tökéletesített asztronómiai távcsöveken eszközöltek és melyekhez előadó igen érdekes magyarázatokat fűz. A vetített képek nagy tetszést avattak és előadót a jelenlevő nagyszámú közönség zajosan megéljenezte.

Nyolcadik ülés 1906. december 10-én.

Elnök Polikeit Károly. Jegyző Szép Rezső.

Tárgy: Feigler Ferenc előadása: „A víz szerepe a természetben“. Előadó e mindig érdekes témát új oldalról

világította meg, midőn a víz által alakított műformákról, valamint különböző ásványok viz okozta utánzó alakjairól beszélt. Behatóan tárgyalta a kimosás, kimarás és feloldás által, valamint a kristályképződés és amorfestek kiválásánál létrejött fantasztikus alakokat. Ezek után áttért a víz rontó hatására, a hegyszakadások és vándorhegyeknél észlelhető tünetenyekre és ismertette a dolomit-, a homokrétegek és homokkő sajátosságos képződményeit. Előadását az egyesületi muzeum számos tárgyával illusztrálta. A közönség mindvégig feszült figyelemmel kísérte az előadást, végeztével pedig az elnök köszönetét fejezte ki az előadónak. Feltűnést keltettek e gyűlésen az egyesületi muzeumra vonatkozó jelentések. Ezekből kiemeljük, hogy a kormány részéről 500 K érkezett a muzeum gyarapítására, Özv. Baumann Lajosné 1244 drb.-ból álló bogárgyűjteményt és 134 drb.-ból álló lepkegyűjteményt ajándékozott. A nemzeti Muzeum 2276 drb. rovar és 2527 drb. molluskát küldött. Brég tanító pedig több érdekes tárgyat hozott Erdélyből.

Az orvosi szakosztály ülései.

Első ülés 1906. február hó 14-én.

Elnök Dr. Pávay-Vajna Gábor. Jegyző Dr. Limbacher Rezső.

Tárgy Dr. Mergl Ödön előadása: Az új vörhenyserumról.

1905. év október 9-én Marpmann lipcsei bakteriologiai intézet tulajdonosa volt oly szives, egy általa készített vörheny serumból egynehány adagot kísérletezés végett hozzám juttatni s én e napon meg is kezdtem, ezen szer kísérleti alkalmazását úgy betegeknel a baj gyógyítása céljából, mint pedig a betegek hozzátartozóinál a tovább fertőzés elhárítása végett.

Eddigélé 54 betegnél alkalmaztam e szert, minek utána azonban ép a vörheny egyike azon bajoknak, melynek lefolyása a legváltozóbb, a legalattomosabb, hol néha a legenyhébb kezdetnél később halálozást, a legfulminánsabb tünetekkel beköszöntő eseteknél pedig a legenyhébb lefolyást észleljük, hol a komplikációk egész serege nem egyszer a beteget teszi tönkre — ezen 54 eset közül nyert tapasztalataim alapján ma még nem merek biztos ítéletet mondani, de kötelességemnek tartom, e

szerrel a kísérleteket folytatni. Itt nincs helye annak, hogy részletezzem megfigyeléseimet, de azért egyre mégis szeretném itt is kartársaimat figyelmeztetni és ez a Marpmann-féle serum prophylactikus alkalmazása.

Az e téren tett kísérleteim és így elért eredményeim a következők:

1905-ben október 9-ig felvett 57 beteg közül 9 esetben a felvett beteg testvérei kerültek később kórházunkba szinte vörhenynyel. Október 9-e óta e jelentésem összeállításáig 54 esettel rendelkezem és ezeknél egy esetben sem történt tovább fertőzés. A vörhenyserum alkalmazását ugyanis a megbetegedettek testvéreire is kiterjesztettem, mindannyinak adtam serumot!

Ezen idő óta két ízben volt alkalmam kórházunk főépületében fekvő betegeinken kipróbálni.

Október elején egy betegünkön felvétele után 3 napra vörheny kiütést észleltünk, néhány nappal reá még két betegünk esett vörhenybe, ezen naptól fogva kórházunk összes betegének adtuk a gyógysavót — új betegedés nem fordult elő.

Később még egyszer, ez ugyan már 1906-ban volt, behurcoltak vörhenyt a sebészeti osztályra. Rögtön adtunk minden gyermeknek gyógysavót, harmad nappal reá volt ugyan még egy esetünk, de több nem.

Az evang. lyceumi internatus praefectusának leánykáját vörhenynyel szállították kórházba. Testvére kapott serumot, egészséges maradt. 6 nappal később egy diák betegedett meg, elszállítottuk, e vele egy szobában lakó társai serumot kaptak, ezek egészségesek maradtak, igen ám, de egy másik hálóból egy hét múlva új beteget kellett elszállítanunk. Erre az internatus 120 gyermeke mind kapott serumot, 8 nappal később (tehát az incubatió ideje) ugyan volt még egy megbetegedés, de azóta nem.

Ezen tapasztalatok alapján azt hiszem, kötelességem a Marpmann-féle serummal kísérleteimet folytatni, remélve azt, hogy az eddigelé prophylactice beválni látszó szer tényleg befog válni.

A serum alkalmazása körül tapasztalt megfigyelések a serum további előállításánál tekintetbe lesznek véve s így tán

a vörhenynél is oda fogunk jutni, hogy biztos fegyverrel küzdhetünk majd ellene.

A betegség lefogását illetőleg több esetben feltűnő volt a láz kritikus esése a betegség 2—3 napján.

Hozzászól dr. Dobrovits Mátyás, ki praxisából felemlíti, hogy egy hat tagú család gyermeke megbetegedett vörhenyben, a beteg nem volt elkülöníthető; a gyermek három testvére és az anyja kapott serumot, ezek egészségesek maradtak, míg apjuk, ki nem akarta a serumot bevenni 14 nappal később, bár könnyű, de mégis biztosan kórismézett vörhenyben megbetegedett.

Második ülés 1906. márcis hó 7-én.

Jegyzőkönyv.

Elnök: Dr. Velits Dezső. Jegyző: Dr. Hardtmuth Károly.

1. Elnök az ülést megnyitja.
2. A múlt ülés jegyzőkönyve felolvasottnak és hitelesítettnek tekintetett.
3. Elnök jelenti, hogy Dr. Glaesser tábornok főtörzsorvos nyugalomba vonulása alkalmából szívélyes bucsút mond orvostársainak és egyúttal a tagok sorából való törlését kéri. (Tudomásul veszik.)

Dr. König Ignác „A kuruzslás“ címén tart előadást.

Harmadik ülés 1906. március 21-én.

Elnök: Dr. Velits Dezső. Jegyző: Dr. Limbacher Rezső.

1. A múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után Dr. Pávay Vajna Gábor két Basedow-kórban szenvedő fiatal egyént mutat be. Az egyik iskolás fiú, kinél a baj még csak az exophthalmusban nyilvánul, a másik azonban a Basedow-kór tipikus képét mutatja tachycardia struma, exophthalmus, szapora pulzus. Ezekon kívül még 3 eset áll megfigyelése alatt. Ezen betegeket azért mutatja be, mert náluk a Möbius-féle serumot fogja kipróbálni.

Az érdekes, sok tekintetben igen rejtélyes bajról egy külön ülésben kíván értekezni, amikor egyúttal a serumkezelés eredményéről is fog referálni.

2. Dr. Komáromy Sándor előadást tart a gyomortágulás-ról. Az előadás a budapesti orvosok lapjában megjelent.

Negyedik ülés 1906. október 17-én.

Elnök: dr. Velits Dezső. Jegyző: dr. Hardtmuth Károly.

Elnök fájdalommal kénytelen konstatálni, hogy az orvosszakosztályban a tudományos összejövetelek iránt való érzék mélyen hanyatlott, az érdeklődés lanyhas bár a maga részéről az érdeklődés felkeltése miatt minden lehető megkísérelt az egyesületi élet még sem akar fellendülni. Kéri tehát a tagtársurakat, hogy az egyesület és a tudomány érdekeit minden erejükből felkarolni szivesek legyenek.

Betegbemutatók.

1. Dr. Dobrovits Mátyás egy súlyos syphilisben szenvedő férfit beteget mutat be. Felemlíti a syphilis kezelésére vonatkozó két ellentétes nézetet: t. i. az elsődleges és a másodlagos (késői) kezelés eltérő irányelvet. A tudomány mai álláspontja értelmében, kivált a „spirochaeta pallida” mint kórnemőhatálynak felfedezése óta az általános irányelv a betegség fészket minél előbb kiirtani és tönkretenni, egyúttal az egész szervezetet higanyal megtelíteni. És mindenek dacára a bemutatandó beteg tragikus képe a syphilis kezelésnél jelenleg is fennálló kétséges helyzetnek.

A beteg katonakorában 1904. év augusztus havában inficiálta magát; a kezelése kétséget kizárólag céltudatos és erélyes volt. A primärkeményedés ki lett irtva s azonnal higanykezelésnél megindítva. Mégis már 1904. december havában a bőrön gummosus elváltozások jelentkeznek. 1905. év elején higany és jodkalikezelés. 1905. szeptemberben már periostilis gummosa lépett fel, a lágyszájpadon és az orrsövényen erős pusztulások jelentkeznek. E súlyos, harmadlagos tünetek bekövetkezése miatt a kezelés vegetabiliákkal folytatott, a beteg rendszeres Zittmann kúrát végzett, a gummák kisarjadzottak, majd beheggedtek, míg nem f. évi augusztus havában újra gummosus felületek támadtak, melyek ellen jelenleg a beteg egy új jód-präparatumot: sajodint szed.

Az eset után ítélve előadó ama következtetést vonja, hogy a korán megindított kezelés a baj rendes lefolyását megzavarja,

a folyamat az idegeket, csonthártyát, edényeket támadja meg s az ilyenfajta esetek a régebbi syphiliskezelés irányelvének látszanak igazat adni.

2. Dr. Lippay Sándor bemutat egy nőbeteget, kinél egyszerre két egymással össze nem függő szembaj van jelen. A nő 3 nap előtt jobb szemén megsérült; e mellett műleges (operacionális) sebe van a belső szemzúg körül a könnyömlő alatt. Dacryocystitis miatt az egész könnyömlője kiirtatott, ugyanis „extasia sacci lacrimalisa“ volt neki, mely valószínűleg egy az orrában fészkelő folyamatból indult ki. A könnycsatornából nyálkás, üvegszerű, genyvel kevert váladék ürült ki mely a szemteke gyuladásos megbetegedésére adhatott volna könnyen okot, miért is legelső sorban a könnyömlő kiirtását kellett foganatosítani cocain és adrenalin befecskendezése mellett. Előadó ismerteti e műtét lényegét és kivitelét. A könnyömlő sikeres, teljes kiirtása mellett a seb per primam gyógyult; máskor fistula marad vissza, mely sebészileg nyitva tartandó, esetleg galvanocauterrel kiégetendő. A nő második szembaja glaucoma secundarium, mely a sérülés folytán lencseluxatiót eredményezett. Ugy e nőnél, valamint két más, bemutatandó nőnél glaucomás megbetegedéssel állunk szemben.

Történelmére vonatkozólag tudjuk azt, hogy már az ókorban ismeretes betegség volt. Kóroktana sokáig teljesen ismeretlen volt, lényege még ma is homályos. Okát keresték a lencsében, üvegtestben nervus opticusban, pupillában. Előadó vázolja az újabb kutatások eredményét a csarnokzug, Schlemmféle csatorna, a nyirok elvezető utaknak szövettani viszonyait és az azokban glaucománál található kóros viszonyokat. Aetiologice a glaucoma felléphet különös ok nélkül mint primär glaucoma, máskor mint glaucoma chronicum. Savótúltermeléssel járó bajoknál mint glaucoma secundarium. Van még harmadik alakja: a glaucoma simplex Glaucoma fulminans is előfordul igen ritkán, pillanat alatt teljes vakrágot okoz.

A másik csoportba tartoznak a secundär glaucomák: okai lehetnek: a cornea kitágulásai, phlyctenás ulcusok, staphyloma, cicatrix adhaerens, pannus stb. Kivétel a cornea keratoglobus. A lencse subluxatiója és luxatiója is okozhat glaucoma secun-

dariumot. Jelen esetben egy fadarab pattant a beteg szeméhez és lencseluxatiót okozott. Prognosisa teljesen infaust.

A 2. esetben egy kis leány tollkéssel sérült meg a szemén: cataracta traumatica, utána cicatrix adhaerens és glaucoma. A 3. eset egy heveny gyuladásos glaucoma. Korai műtét javasolt.

Dr. Velits ajánlja a novocaint és adrenalint befecskendés alakjában.

Dr. Fischer Jakab kérdezi előadót, hogy mily változások allanak elő a könytömlő kiirtása folytán?

Dr. Lippay az adrenalinnal, mint vértelenítővel nincs mindig megelégedve, a cocainnal, mint fájdalomcsillapítóval azonban igen; de elismeri, hogy helyette a novocain is jól használható.

A kiirtás után marad egy ideig könycsurgás (epiphora), de később a természet alkalmazkodása folytán az megszűnik.

Ötödik ülés 1906. november 7-én.

Hatodik ülés 1906. november 14-én.

Elnök: Dr. Pávai Vajna Gábor kir. tan. Jegyző: Dr. Limbacher Rezső.

Az ülés megnyitása után elnök a napirend előtt azon örömteljes hirt hozza az egyesület tudtára, hogy az áll. kórházban a sebészeti pavillon építését megkezdették. Ez alkalommal kötelességet vél teljesíteni, midőn a szakosztály nevében örömmel üdvözlí azon férfiakat, akik a pavillon felépítésében fáradozásaik gyümölcsét látják.

Élteti Dr. Schmid Hugo áll. kórh. főorvos, valamint Dr. Pantocsek József igazgató urakat.

Áttérve a napirendre, előadó a typhusról szóló előadását kezdi meg s kijelenti, hogy e témát a Pozsonyban előfordult több typhus-eset tette aktuálissá. Egy másik ok is késztetí erre s ez az, hogy ezen esetek alkalmával egy újságcikk jelent meg, amely egyrészt perturbálva a közönség nyugalmát, másrészt az orvosok között kontroversiára adván okot, ismét csak arra volt jó, hogy az orvosi tekintélyt aláássa.

Volt ugyan Pozsonyban több typhus eset, de járványról szó sem lehetett. A vezetése alatt álló osztályon VI. I.—X. 31-ig összesen 43 valódi s 1 para typhus esetet észleltek ezek közül

gyógyult 37, meghalt 7 s ezek közül egyetlenegy pozsonyi volt. Ezen számokból járványt constatálni nincsen senkinek joga. Ami a typhus esetek okát illeti, összefüggésbe hozza azt a nyáron észlelt magasabb talajviz állással s azon nézetten van, hogy a bacillusok az élelmiszerekkel kerültek az illetők szervezetébe. Plausibilisnek tartja azon felmerült más véleményt is, hogy azon riasztó hir hatása alatt, mely szerint a vízvezetéki viz fertőzve van, régi kutakat nyitottak ki s azok vizét élvezték. Midőn az aetiologiara vonatkozó vita megnyugodott, egy collega a „Grenzbote“ hasábjain azon nézetet fejtegeti, hogy a typhus eseteket bacillusokkal fertőzött szódavíz okozta. Azon nézetten van, hogy ez esetben kötelessége lett volna ezt a tisztí orvosi hivatalnak rögtön bejelenteni, hogy a kellő óvintézkedéseket megtehesse.

Áttérve tulajdonképeni tárgyára constalálja, hogy manapság minden forrong, tudomány, politika, társadalom. Épügy forrongásban van a fertőző betegségekről szóló tan is. Amióta a bacillusokat, toxinokat szerumot ismerjük, a contagiosus-betegségek tana egészen más.

A typhus is azon fertőző betegségek közé tartozik, melyeknek felismerése nehéz. Nem egységes bántalomnak látszik s sokszor különböző betegségek képe alatt folyhatik le, így a legtipikusabb klinikai lefolyása mellett a boncasztalon egy májtalyogot vagy (egyéb) puerperalis s egyéb lázas megbetegedést találhatunk. Még kórbonctani felismerése is nehéz. A legszebb klinikai kép mellett, a boncasztalon nem találunk semmit sem.

Ami a typhus diagnosisát illeti, az a nézete, hogy igen becsesek a klinikai tünetek s elég megbízhatóak. A laboratoriumi vizsgálatok a praxisba kivihetetlenek s azért ezeknek értéke a gyakorló orvosra nézve nagy fontossággal nem is birhat. Gruber és Vidal ismeretes reactioja nem megbízható mert nemcsak a typhus, hanem puerperalis infectio, endometritis ulcerosa, influenza, tuberculosis miliaris is adja. Csak 70 esetben ád positiv eredményt. Miután ezen diagnostikai módszert a gyakorló nem használhatja, Ficker egy a gyakorlatban is keresztül vihető módszert talált ki, amely a betegágy mellett is kivihető. Vidal-étől abban különbözik, hogy nem élő typhus

culturákat agglutinál, hanem üvegcsekbe conserváltakat. Ezen reactionál sem görcső, sem költökemencze nem kell.

A reactiohoz szükséges instrumentarium áll 5 drb. eprouvettából, egy pipettából s egy palackból konyhasós vízzel. A vért a fülcimpából, ujjpercből vesszük. Kb. 2 cm³ vért lebocsátva centrifugáljuk s a savóból az I. sz. üvegbe 4 cseppet, a konyhasós oldatból 16 cseppet teszünk; a II-dikba 10 cseppet az elsőből és 10 csepp Na Cl oldatot; a III-dikba 4—16 cseppet és 16 csepp typhus-diagnosticumot; a IV-dikbe 4 cseppel a II-dikból + 16 csepp typhusdiagnosticumot és az V-dikbe tiszta diagnosticumot. Ha positiv, akkor csapadékot kapunk.

Manapság ezen reactiot csakugyan a legjobb módszernek kell tekintenünk. Egy hibája mindenesetre van s ez az, hogy csak a 9 nap után használható, mert addig mindig negativ s 5 nap előtt nem is adja az agglutinatit.

Egyes buvárok a positiv diagnosist más uton keresték. Vizsgálták a typhusos beteg mindennemű váladékait, sőt vannak, akik a lépet harpunizálják s a lépgyurmából kitenyészített bacillussal igyekeznek positiv eredményre jutni. Mások a roseola vérében keresik a typhusbacillust. Ezeket az eljárásokat csak azért említi, hogy lássuk, milyen különböző módon keresik a positiv diagnosist. A maga részéről mindig kiemeli a klinikai tüneteknek helyes megfigyelését; azok lefolyását kísérni a beteg ágyánál, a legtöbbször positiv eredményre vezet s nem szorulk ezen reakciókra. Kétséges esetekben, vagy a midőn járvány van készülőben, mindenesetre igénybe vehetjük.

A serumdiagnostikának azon nemes célját, melyet a buvárok kitűztek maguknak, t. i. egy typhusserumnak a készítését sajnos nem érték el. Az erre vonatkozó kutatások eredményeit vázolja s oda concludál, hogy az eddig megkísérlett serumokkal hosszabb-rövidebb ideig kísérleteztek, maga is kísérletezett, de meggyőződhetett azoknak használhatatlanságáról.

Áttér azután a ma divatos gyógykezelésre s megjegyzi, hogy itt is divatokkal, sok érdekes és bizarr eljárással találkozunk.

1. A diaetás gyógykezelés nem oly egyszerű, mint első pillanatra látszik. Ziemsen mondja erre vonatkozólag, hogy a folyékony étrend az egyedüli helyes kezelés. Támogatják nézetét

Ewald és Liebermeister is. Egy typhusbetegnek a 2500 szükséges caloriát egyesek fehérjesurrogatumok alakjában, mások különféle húsgelée ismét mások szilárd tápanyagok alakjában juttatják a szervezetébe (Gorsky). Szerinte a typhus beteg legtermészetesebb tápláléka a tej. Ennek csak az a baja, hogy sok ember nem tűri. Az alkoholt mint tonicumot nem tudná nélkülözni, már csak azért sem, mert 7 C.-át képvisel. Ziemsen, Leiden még tovább mennek s az alkoholt a legszükségesebb gyógyszernek mondják. Nem helyesli tehát azon mozgalmat, amely még a gyógyszerterápiából is ki akarja küszöbölni az alkoholt.

Szilárd táplálékot csak akkor ad, ha a beteg 8—9 napig teljesen láztalan volt. A tej-étrend mellett a szájmosságoknak nem szabad elmaradniuk.

2. A hydrotherapiának sok ellensége, de sok barátja is van. Előadó ellensége a fürdőkezelésnek egyrészt azért, mert egy ilyen hideg fürdő után nem egy ízben cyanosist, schokot látott s mert a privat házban szinte keresztülvihetetlen. A láz csökkentését más úton is elérjük. A hideg fürdőnek igen jó pótszere az ecetes lemosások $\frac{1}{2}$ —1 óránként, bepakkolások, a törzsnek borogatása 5 percenként hideg vízzel stb.

3. Az orvosságos gyógykezelésre vonatkozólag az a nézete, hogy egy typhus betegnek legkevesebb medicinára van szüksége. A közönségre s orvosra nézve kényelmes ugyan, de tudományos szempontból túlhaladott álláspont. Még divatban van a calomellal való abortív kezelés s concedálja, hogy bajt ritkán csinál. A eliminatív kezelésnek feltétlen ellensége.

Liebermeister, Ewald, Purjesz a chinínt magasztalják. Valentin a pyramidont ajánlja, ez azonban collapsust s oly bő izzadást okoz, hogy a betegek nem tűrik. Ennél még rosszabb az antifebrin. Egyesek szeretik használni az antipirint, phenacetint; sublimatot mint desinficienset. Az acetoson úgy látszik szinte jónak bizonyul.

Midőn még felemlíti, hogy egyesek physiologikus sódaldatnak a vastagbélbe való beöntését is ajánlják, megköszönve a hallgatóság figyelmét előadását befejezi.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Verhandlungen des Vereines für Naturkunde zu Presburg](#)

Jahr/Year: 1908

Band/Volume: [NF_18](#)

Autor(en)/Author(s): Anonymus

Artikel/Article: [Sitzungsberichte 40-66](#)